

جامعه‌شناسی نخبه‌پروری

دکتر مهرداد ناظری

نسخه

سرشناسه	: ناظری، مهرداد
عنوان و نام پدیدآور	: جامعه‌شناسی نخبه‌پروری / مهرداد ناظری.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۸ ص.
شابک	: ۳ - ۴۴۲ - ۲۲۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: اندیشه و تفکر اخلاق (آموزش و پرورش)
موضوع	: اندیشه و تفکر اخلاق در کودکان
موضوع	: اخلاقیات در کودکان
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ج ۲ / ۱۰۶۲ LB۱
رده‌بندی دی‌سی	: ۳۷۰ / ۱۵۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۸۸۰۴۵

نسخه

جامعه‌شناسی نخبه‌پروری

مهرداد ناظری

چاپ اول، ۱۳۹۲

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

لینوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

مرکز پخش علم: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن‌بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۳ - ۴۴۲ - ۲۲۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

سیاس و قدردانی

با سیاس ویژه از همسرم سرهناز بهبهانی که در نوشتن این اثر همواره مشوق اصلی‌ام بوده و ویراستاری ادبی این کار را با دقتی بسیار انجام داده است.

با سیاس از دکتر ایمان هنریپور که بارها این اثر را مورد توجه و لطف قرار داد و چاپ و نشر آن را برای پدر و مادرها و معلم‌ها ضروری دانست و همچنین در پیدا کردن واژه‌ها و اصطلاحات معادل انگلیسی کمک شایانی کرد.

با سیاس فراوان از آقای علمی ناشر این کتاب که در انتخاب عنوان اثر مرا یاری کردند. با سیاس از طاهره میربراتی به خاطر زحمات فراوانی که در صفحه‌آرایی، بازخوانی و انجام بهتر کار در تمام طول دو سال اخیر انجام داده است.

با تشکر از مریم فرخنده که کار تایپ این اثر را با دقت و تلاشی شبانه‌روزی در مدت کوتاهی انجام داده است و همچنین از مریم نعیمی که به خاطر انجام تصحیح دوباره اثر و درآوردن نمایه زحمات زیادی را متحمل شد.

با تشکر از محبوبه مهدوی‌فر که ویراستاری نهایی کار را برای من انجام داد. با تشکر از علیرضا نیاکان که برای چاپ این اثر زحمات بسیار کشیدند.

و در نهایت با تشکر از نیروانا ناظری فرزند خردسالم، به خاطر لحظاتی که در کنارش نبودم و به نوشتن این اثر مشغول بودم.

مهرداد ناظری

تابستان ۱۳۹۱

چشم‌های بی‌ستاره

از سیاهی شب‌ها گلایه نکن
چشم‌های ما ستاره ندارند
و گرنه آن قدر فرشته به زمین نگاه می‌کنند
که مسیر پرواز به اندازه هفت آسمان، نقره‌ایست

نگو درختان بهار را از یاد برده‌اند
ما در انجماد سبزه‌ها سرد شده‌ایم
و زمستان بودن، همیشه آسان‌تر است
و زیر برف مدفون شدن، حضور ساده‌تری است

نگو که نامهربانی‌ها از تحمل ما عمیق‌ترند
همیشه بین استقامت و گریز
جاذبه‌ی یک رؤیاست که تثبیت می‌شود
و سهم ماندن و رفتن را تقسیم می‌کند

لحظه‌ها جاری‌اند
و ما دریغ می‌کنیم از هم
فرصت‌ها را

تقدیر، جبر سیاه نیست
تقدیر، تجلی صادقانه خواستن‌های ماست
بیا از زمین و زمان گلایه نکنیم

فهرست

دییآچه	۱۵
پیش درآمد: روح آلاق	۲۱
معلمها، پدر و مادرها و ایجاد فضاهای نو	۲۵
فصل اول: تعریف آلاقیت	۲۹
آلاقیت چیست؟	۳۲
آلاقیت و نوآوری	۳۵
موانع رشد آلاقیت	۳۷
ایمان و باور به آلاقیت	۴۴
تربیت ذهن کنجکاو	۴۵
تقویت قوه تمرکز	۴۷
فصل دوم: تصویر ذهنی آلاق	۴۹
کودکان نابغه‌اند	۵۳
احساس ارزشمندی کردن	۵۵
زندگی به هیجان نیاز دارد	۵۶
چگونه می‌توان قهرمان شد؟	۵۸
دانش‌آموزان خوشبخت	۶۰
راهبردهای ایجاد تصویر ذهنی آلاق	۶۴

- ۶۴ - تقویت خودشناسی
- ۶۴ - هنر برقراری ارتباط
- ۶۵ - مبارزه با مشکلات
- ۶۵ - تعریف اهداف ارزشمند
- ۶۶ ده راهکار برای ایجاد تصویر ذهنی خلاق

- ۶۹ فصل سوم: حل مسئله خلاق
- ۷۳ تفکر تمام مغزی و تجربیاتی متفاوت
- ۷۴ آزادسازی ذهن
- ۷۶ کارخانه تولید انبوه ایده
- ۷۶ تفکر واگرا، تفکر همگرا
- ۷۹ تمرین خلاقیت با قلم
- ۸۳ خلاقیت عملی
- ۸۵ تکنیک طوفان فکری
- ۹۲ فضا سازی برای ایجاد تحرک ذهنی
- ۹۳ کلاس شگفتی‌ها
- ۹۷ روش برقراری ارتباط خلاق با تصویر
- ۹۸ تفکر تابشی

- ۱۰۳ فصل چهارم: تکنیک‌های خلاقیت
- ۱۰۴ تکنیک چه می‌شود اگر...؟
- ۱۰۷ تکنیک DO IT
- ۱۱۰ تکنیک ایفای نقش
- ۱۱۱ تکنیک پی.ام.آی P.M.I
- ۱۱۵ تکنیک دلفی
- ۱۱۶ تکنیک ناپلئون
- ۱۱۷ تکنیک شکوفه نیلوفر آبی

۱۲۳	تکنیک درهم شکستن مفروضات
۱۲۵	تکنیک اسکمپر
۱۳۰	نمودار استخوان ماهی

فصل پنجم: کلاه تفکر ۱۳۳

۱۴۳	فصل ششم: شیوه‌های برخورد یا مواجهه خلاق
۱۴۴	- استفاده از اشیاء عجیب و غریب
۱۴۵	- استفاده از رنگ
۱۴۵	- کارناوال‌های شادی
۱۴۵	- عروسک‌های دانش‌آموز
۱۴۵	- تغییر جای میز و صندلی‌ها
۱۴۵	- دعوت از برخی شخصیت‌های کارتونی
۱۴۶	- دعوت از هنرمندان و چهره‌های محبوب ورزشی
۱۴۶	- گلباران کردن مدرسه
۱۴۶	- دعوت از ناهنجارهای کم‌نظیر
۱۴۷	- تصویرسازی‌های ذهنی
۱۴۷	- نصب کارت پستال به در و دیوار
۱۴۷	- آشپزی
۱۴۷	- سفر به مکان‌های جذاب و خاطره‌انگیز
۱۴۸	- تجربه پول درآوردن
۱۴۹	اثارات مثبت مواجهه خلاق
۱۵۱	نارسایی‌های رفتاری و هنجاری کودکان و راهکارهای مقابله با آن
۱۵۲	فقر یا ضعف در دیدن و مشاهده

۱۵۷	فصل هفتم: مشارکت خلاق، انضباط خلاق
۱۵۸	روش‌های تدریس خلاق

- ۱۵۸ - تقسیم قدرت
- ۱۵۹ - مشارکت فعال
- ۱۶۰ - رفتارهای خلاق
- ۱۶۱ - مدل‌های مشارکت
- ۱۶۵ - درک احساسات کودکان
- ۱۷۰ - آموزش انتقاد و انتقادپذیری
- ۱۷۲ - راهکارهایی برای ایجاد انضباط در مدارس

- ۱۷۵ فصل هشتم: بیان خلاق
- ۱۷۷ آغاز کردن کلاس با یک روش خلاقانه
- ۱۸۵ یک کارگاه برای تقویت بیان خلاق
- ۱۸۶ اصول هشت‌گانه خوشبختی

- ۱۸۷ فصل نهم: نابغه‌ها و روش‌هایی برای شکوفایی نوع
- ۱۸۹ لئوناردو داوینچی
- ۱۹۳ آلبرت اینشتاین
- ۱۹۸ لودویگ وان بتهوون
- ۲۰۱ ولفگانگ آمادئوس موتزارت
- ۲۰۳ توماس ادیسون
- ۲۰۷ بیل گیتس

- ۲۱۵ فصل دهم: محیط خلاق
- ۲۲۰ وضعیت فیزیکی و شیوه‌های چیدمان کلاس
- ۲۲۲ آموزش ۵S در مدارس
- ۲۲۸ یک مسئله خلاق: فروش یک جفت کفش به قیمت یک میلیون دلار

- ۲۲۹ فصل یازدهم: ابزارهای خلاق
- ۲۳۰ کارتون، انیمیشن

۲۳۰	فیلم‌های سینمایی
۲۳۱	اینترنت
۲۳۲	تلفن همراه

۲۳۷	فصل دوازدهم: انرژی خلاق
۲۴۰	انرژی خلاق و روش‌هایی برای تمرکز بر روی انرژی‌های ذهنی
۲۴۳	انرژی خلاق و مهارت‌های آموزشی
۲۴۵	چند گام به سوی آزادسازی انرژی خلاق
۲۴۵	- مرحله اول: آماده‌سازی
۲۴۵	- مرحله دوم: ایجاد آرامش و ریلکسیشن
۲۴۶	- مرحله سوم: ایجاد شوق و هیجان
۲۴۶	- مرحله چهارم: انگیزه برای موفقیت
۲۴۷	- مرحله پنجم: اطلاع‌رسانی
۲۴۷	- مرحله ششم: تلاش و عمل کردن

۲۴۹	فصل سیزدهم: نگاه خلاق
۲۵۲	درک احساسات کودکان
۲۵۴	نگاه خلاق، درک ژرف از محیط
۲۵۵	مراحل تفکر خلاق
۲۵۷	فواید نگاه خلاق

۲۵۹	سخن پایانی
۲۶۰	هشت راهبرد مورد استفاده ابرخلاقان
۲۶۲	نه اصل مهم برای تربیت ابرخلاقان

۲۶۷	واژه‌نامه خلاقیت
۲۸۳	منابع
۲۸۹	نمایه

دیپاچه

در یک روز خوب بهاری، شاگردی به رقص شاخه‌های یک درخت در باد نگاه می‌کرد و از استادش پرسید: استاد شاخه‌ها تکان می‌خورند یا باد؟
استاد حتی بدون نگاه کردن به جایی که شاگرد به آن اشاره کرده بود لبخند زد و گفت:
چیزی که تکان می‌خورد نه شاخه‌هاست و نه باد. آن قلب و ذهن توست....

همیشه وقتی سخن از مدرسه و کلاس درس به میان می‌آید، عده‌ای با این چالش و سؤال مواجه می‌شوند که یک مدرسه خوب چه ویژگی‌هایی دارد؟ آیا مدرسه مکانی است که صرفاً باید در آن به آموزش، انتقال علم و دانش از معلم به بچه‌ها بپردازیم؟ یا اینکه مدرسه جاییست که بچه‌ها باید برای فردای این جامعه تربیت شوند؟ یا اینکه وظیفه مهم آموزش و پرورش، تربیت کودکان برای ورود به دانشگاه‌ها است؟ یک دانش‌آموز نابغه چه ویژگی‌هایی دارد؟ آیا نابغه کسی است که در درس‌هایش نمرات عالی کسب کند و بتواند به سرعت مدرک دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکتری و ... را اخذ کند؟

مجموعه این سؤالات و هزاران پرسش دیگر بعد از شنیدن نام یک مدرسه خوب به ذهن خطور می‌کند. واقعیت این است که پاسخ به این سؤال‌ها کار چندان ساده‌ای نیست اما به هر

حال اگر بپذیریم که آموزش و پرورش توسعه یافته، پایه‌ی توسعه همه جانبه یک جامعه است و هر قدر دانش‌آموزان بتوانند در همان شروع زندگی تحصیلی خود با همیاری اولیا و مربیان در مسیرهای درست قرار بگیرند به طوری که از حضور در کلاس‌ها احساس شادی و سرور کنند، می‌توان گفت آن جامعه در آینده خوشبخت‌تر خواهد بود و به اهدافش نزدیک شده است. اما واقعیت این است در بسیاری از کشورها و به ویژه در ملل توسعه نیافته و در حال توسعه همچنان نظام‌های آموزشی با بحران‌های معرفتی، نگرشی، محتوایی مواجه هستند. بحران‌هایی که باعث ضعف این کشورها، در مسیر پیشرفت ترقی، توسعه علمی، رشد و ارتقاء فرهنگی شده است.

تحقیقات نشان می‌دهد که هنوز در جوامع بشری آسیب‌ها و نابسامانی‌هایی مثل فقر، تضاد طبقاتی، بیکاری، اعتیاد، ایدز و ... وجود دارد و بسیاری از مردم، از مواهب یک زندگی آرام و مرفه محرومند. در این راستا نظام‌های آموزشی نیز با تأکید بر روش‌های غیرکاربردی، سنتی و عدم جسارت در پذیرش تغییرات، کار اساسی برای بچه‌ها انجام نمی‌دهند. کودکان به دنیا می‌آیند، رشد می‌کنند، در بازار کار جذب می‌شوند، اما احساس سرزندگی و شادی نمی‌کنند! افراد زیادی امروزه از زندگی خود ناراضی هستند. اما به راستی درمان و تسکین این دردها چیست؟ به نظر نگارنده این کتاب «خلاقیت»^۱، تسکین‌دهنده‌ی این دردهاست. خلاقیت یعنی رفتن به سوی هزاران راهی که برای رسیدن به اهداف وجود دارد. چرا بچه‌ها همیشه و بر حسب عادت راه‌های مشخص و تجربه شده را انتخاب می‌کنند؟ چون ترس از انتخاب و نوآوری در فرهنگ رسمی جوامع موج می‌زند و همچنان مربیان و معلمان بچه‌ها را دعوت به راه رفتن در مسیری می‌کنند که قبلاً خود آن را پیموده‌اند. در حالی که در هزاره سوم آموزش یعنی رشد بینش و نگرش هر کودکی که بتواند بیشتر کنجکاوی کرده و سؤال‌های بیشتری را طرح کند. در هزاره سوم، آموزش با مفهومی به نام خلاقیت گره خورده و هر دانش‌آموز به مدرسه می‌آید تا در دریای غوطه‌ور زندگی، مرواریدی صید کند. آنان باید شنا کردن در این دریا را بیاموزند. چون به قول فروغ فرخزاد هیچ صیادی در جویبار حقیری که به گودالی

می‌ریزد. مرواریدی صید نخواهد کرد. لذا اگر قرار است بچه‌های ما در دنیای جدید سربلند و پرافتخار باشند باید بدانیم که آموزش تغییرات اساسی کرده است. تغییراتی که باید در قلب، ذهن و احساس بچه‌ها تأثیرگذار باشد. یکی از نیازهایی که به نوعی در هزاره سوم باید به آن توجه کرد، تربیت کودکان برای رسیدن به پاسخ‌هایی مناسب جهت زندگی در دنیای جهانی^۱ شده است. در واقع کودکان هر کشور باید بدانند که هم متعلق به خاک و میهن خود هستند و هم در یک دنیای بزرگ که هویتی جهانی دارد زندگی می‌کنند. بنابراین فکر، احساس، ادراک و بصیرت آنان هم باید متناسب با شرایط هویتی و ملیتی خود و هم مناسب نیازهای یک جامعه بزرگ تربیت شود. مدرسه خوب مکانی است که بچه‌ها بتوانند خود را بشناسند و با افتخار، تلاش و همراهی معلم‌ها و والدین استعدادهایشان را به مرحله شکوفایی برسانند. همه بچه‌های هزاره سوم ثروتمند هستند، به شرط آنکه به آنان فرصت بروز، خودشکوفایی و خود بودن را بدهند. مدرسه نابغه‌ها یکی از معدود الگوهای جهانی است که وعده رسیدن به بهشت و اتوپیا را می‌دهد. مدرسه‌ای که شاید هنوز همه ویژگی‌های آن در هیچ نقطه‌ای از جهان ایجاد نشده است. اما این امید وجود دارد که با درک عمیق و ژرف احساسات و ادراکات کودکان و تربیت ذهن خلاق آنان، بتوان نمونه این مدرسه را در همه اقصی نقاط جهان احداث کرد. یکی از اهداف نگارش کتاب حاضر، آموزش معلم‌ها، مربیان و حتی پدر و مادرها برای طرح یک سؤال خلاق می‌باشد. از چه طریقی می‌توان بچه‌ها را برای شرایط بهتر تربیت کرد؟ این کتاب به ما نشان دهد کودکان ما هر یک موجوداتی بی‌نظیر، خلاق و ثروتمندند و ما موظف به آموزش دادن آنان هستیم. این شعار اصلی ماست: «من بهترین هستم».

این شعاری است که بسیاری آن را قبلاً تکرار کرده‌اند، عمل کرده‌اند و به موفقیت رسیده‌اند. گفته می‌شود این کلمات را مرد جوانی به نام کاسیوس کلی^۲ قبل از اولین مسابقه بزرگش در ورزش بوکس و در مقابل سانی لیستون^۳ به خبرنگاران گفته بود. کلماتی که ابتدا آنان را به خنده واداشت اما پس از پیروزی‌اش مورد توجه قرار گرفت. پس از پیروزی کلی که بعدها

۱) Global

۲) Cassius Clay

۳) Sonny Liston

مسلمان شد و نام خود را علی نامید در همه مسابقات جهانی همواره با شعار معروف «من بهترین هستم»، ظاهر شد (لعلی، ۱۳۸۶: ۴۴). بله این شعار ماست. در این کتاب قصد ارائه انبوهی از مطالب نظری تئوریک و بدون کارکرد را نداریم. این کتاب، نقشه‌ای برای راهنمایی و هدایت همگان است؛ لذا خواندن آن را به همه مردم عزیز ایران توصیه می‌کنیم. این کتاب، آغازی است برای شکل‌گیری یک الگوی نوین آموزش که مورد نیاز کشور است. در این کتاب تأکید می‌شود که دانش‌آموزان ما بهترین‌ها هستند و می‌خواهند شگفتی‌ساز باشند. بچه‌هایی که دارای شور، هیجان، شادی و انرژی زیادی هستند و لازم است انرژی آنان در راستای سعادت و پیروزی مدیریت شود. کمتر مدرسه‌ای در جهان برای بچه‌های پرانرژی برنامه دارد اما مدرسه نابغه‌ها، این ادعا را دارد ما می‌خواهیم بچه‌ها هر شب و روز در ذهن رویاهای شیرین تصویر کنند و آنها را به جهان تشنه و گرسنه ایده‌های نو اهدا کنند. حکایت بچه‌های امروز شبیه حکایت داستانی است که شنیدنش خالی از لطف نیست.

نصف شب یکی از شب‌های پاییزی شاگرد گریه‌کنان از خواب بیدار شد.
استاد از شاگرد پرسید: کابوس دیدی؟

- نه.

خواب ناراحت کننده دیدی؟

- شاگرد گفت: نه، من خواب شیرین دیدم.

پس چرا داری با این شدت گریه می‌کنی؟

- شاگرد در حالی که اشک‌هایش را پاک می‌کرد، جواب داد: چون خوابی که دیدم، امکان ندارد که به حقیقت بپیوندد.

آیا نمی‌شود خواب شیرین بچه‌ها را در واقعیت تصویر کرد؟ آیا خوشبختی در عالم واقع ایجاد نخواهد شد؟

پاسخ دشوار است و این کتاب تلاش ناچیزی برای پاسخ به این سؤالات بی‌شمار است. شاید تعبیر خواب شیرین بچه‌ها تأسیس مدارس نابغه‌ها باشد.

در پیش درآمد کتاب به بررسی مقدماتی این موضوع پرداخته می‌شود که کودکان معجزه‌های خلقت هستند که اگر به آنان توجه شود، می‌توانند پرواز کنند. در این فصل تأکید می‌شود

که راه‌هایی از کلیشه‌ای و یک بعدی شدن تفکر، تغییر در نوع نگاه به کودکان است. در فصل اول این کتاب به تعریف چپستی و مفهوم خلاقیت پرداخته شده است. مفهومی که ممکن است برای ذهن ما از روشنی و شفافیت زیادی برخوردار نباشد. در این فصل ضمن توجه به تبیین خلاقیت موانع رشد خلاقیت نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل دوم کتاب به بررسی مفهوم بسیار مهم تصویر ذهنی خلاق پرداخته می‌شود و اینکه تا چه حد یک تصویر ذهنی ارزشمند می‌تواند فرد را به رسیدن به موفقیت مدد و یاری برساند.

در ابتدای فصل سوم به بررسی ابعاد مغز انسان پرداخته می‌شود و اینکه مغز انسان خلاق دارای چه ویژگی‌هایی نسبت به افراد غیرخلاق می‌باشد. در ادامه نیز به بررسی تفکر همگرا و واگرا می‌پردازیم و چگونگی استفاده از تفکر واگرا را در حل مسائل مورد بررسی قرار می‌دهیم. در فصل چهارم به تکنیک‌های مرسوم و متداول خلاقیت پرداخته می‌شود و اینکه چگونه یک معلم می‌تواند با به کارگیری این تکنیک‌ها به تدریس خلاق مباحث درسی خود بپردازد و در این راه به موفقیت دست یابد.

در فصل پنجم به بررسی تکنیک بسیار شناخته شده تحت عنوان ۶ کلاه تفکر می‌پردازیم. این تکنیک به ما کمک می‌کند که در جهات مختلف توانایی فکر کردن پیدا کرده و بتوانیم در یک زمینه در ۶ جهت تصویرسازی کنیم.

فصل ششم به مفهوم جدیدی تحت عنوان شیوه‌های برخورد یا مواجهه خلاق می‌پردازیم. در این فصل ما به این نتیجه می‌رسیم که هر فرد می‌تواند با این شیوه یک ایده یا ایده‌های متنوعی به جهان بیافزاید.

در فصل هفتم مفاهیمی تحت عنوان مشارکت و انضباط را در مدرسه نابغه‌ها مورد بررسی قرار می‌دهیم. اینکه چگونه می‌توان از بچه‌ها در مدیریت کلاس استفاده کرد و در عین حال نظم و انضباط را در کلاس حفظ کرد.

در فصل هشتم مفهومی تحت عنوان بیان خلاق مطرح می‌گردد و اینکه کودکان چگونه می‌توانند با استفاده از ابزارهایی که در اختیار دارند حرف خود را به دیگران بزنند و یا نقشی پویا در محیط ایفا کنند.

در فصل نهم به زندگی برخی از نابغه‌ها و روش‌هایی که آنان در زندگی خود برای رسیدن به موفقیت طی کرده‌اند می‌پردازیم و تلاش بر این است که عناصر و ویژگی‌هایی از زندگی هر یک برای تدریس در کلاس نابغه‌ها ارائه شود.

در فصل دهم به بررسی مفهوم محیط خلاق و اینکه مدرسه نابغه‌ها در چه فضایی باید شکل بگیرد، پرداخته می‌شود.

در فصل یازدهم به بررسی ابزارهایی که یک معلم به کمک آنها می‌تواند تدریس موفق‌تری در کلاس داشته باشد پرداخته می‌شود.

در فصل دوازدهم به بررسی مفهوم انرژی خلاق پرداخته شده و راه‌کارهایی در خصوص آزادسازی انرژی خلاق کودکان ارائه می‌شود.

در فصل سیزدهم به بررسی مفهوم نگاه خلاق پرداخته شده است که نشان می‌دهد، فرد خلاق دارای چشم بصیرت است و این توانایی را دارد که آفرینش هنری انجام داده و سوژه‌های نو ابداع کند.

و در بخش پایانی کتاب به نکاتی که ابرخلاقان برای رسیدن به موفقیت استفاده می‌کنند اشاره شده است.

لازم به ذکر است که هر چند این کتاب بیشتر به فضای مدرسه و نقش معلم در تدریس خلاقیت می‌پردازد، اما روش‌های آموزشی آن برای والدین و هر کسی که بخواهد در این حیطه فعالیت کند، قابل استفاده است. نکته دیگر اینکه هر جا در این کتاب از واژه نابغه استفاده می‌شود، مقصود ما کسی یا کسانی هستند که تحت تعالیم روش‌های خلاق قرار گرفته‌اند و در واقع خروجی این سیستم تلقی می‌شوند.

با امید به اینکه این کتاب بتواند گشایش هر چند ناچیزی در فضای آموزش و پرورش ایران ایجاد کند. در انتها لازم می‌دانم به این نکته تأکید کنم که این کتاب یقیناً دارای اشکالات و نقاط ضعفی است که متوجه نگارنده است، لذا از تمام محققین ارجمند در تمام رشته‌های مرتبط درخواست می‌نمایم که مرا از انتقادات سازنده خود بهره‌مند سازند.

با سپاس فراوان مهرداد ناظری

mehrdad_nazery@yahoo.com